אני הוא עד שני פסול. וא"ת [א] ומי איכא מידי דאילו אמר בפני נחתם כשר ומשום דאמר מי הוא עד שני פסול [ב] ונראה לר"י כמו שאומר בירושלמי [פ"ג ה"ל] דכי אמר מי הוא עד שני נעשה כנוגע בעדותו דנראה לכך בא להעיד על חתימת השני כדי שתתקיים עדות חתימתו וא"ת וכיון דטעמא משו"ה הוא למה ליה למימר משום מאי כולו בקיום הגט כו' וי"ל משום דלאו טעמא גמור הוא זה אי לאו טעמא דאו כולו בקיום הגט דאין זה נוגע בעדות ממש:

גידוד חמשה ומחיצה חמשה כו'. פי' בקונטרס (ג) אם היה חרץ עמוק חמשה והקיפוהו מחיצה חמשה אין מצטרפין להיות תוכו רשות היחיד וקשה לר"ת דאמר בשבת בפרק הזורק (דף צט.) ובפ' בתרא דעירובין (דף לט:) דגוד וחולייתו מצטרפין לעשרה ואע"פ שזה בגובה וזה בעומק ועוד דאמר פרק כל גגות (שם דף לג:) בהדיא גבי שתי מחלרות זו למעלה מזו [ג] ויש גידוד חמשה ומחיצה חמשה דמודה רב חסדא בתחתונה הואיל ורואה פני עשרה דמערבת שניהם ולא אחד וי"ל לענין ב' חלרות זו למעלה מזו אייר הכא ולגבי עליונה לענין עירוב כדמוכח פ' כל גגות (שם לג:) א"נ לענין תל ברה"ר גבוה חמשה והקיף על גביו מחיצה חמשה דלא חשיב רה"ר לענין שבת וא"ת ויחשב רה"ר מעטה דאי בעי מנח עליה ומשתמש כדאמר בפרק חלון (שם עח.) גבי [ד] מילאו כולו בתחדות [ה] וי"ל דמייירי [ו] בכתב הרבה [ז] דלא שייך [ח] מנח עליה מידי אלא בדבר גר [ט]:

הנוטל ידו אחת בנטילה ואחת בשטיפה כו'. פי' בקונט' נטל ידו אחת מן הכלי כתיקון חכמים ואחת בשטיפה בנהר במ' סאה וא"ת היכי פשיט מהכא כי משי מדא ידא והדר משי לאידך דלמא הכא מיירי שעשה בבת אחת שטיפה לזו ונטילה לזו [י] וי"ל דקסבר הש"ס דאין חילוק דמסתברא דאי בזו אחר זו לא מהני ה"ה דבבת אחת נמי לא מהני אפילו שתיהן בנטילה יד זו מכלי זה ויד זו מכלי אחר ורבינו תם גרס על פי המשניות נטל ידו אחת משטיפה אחת ידו טהורה וקפשיט מדקתני ידו טהורה ש"מ דמדא מדא מהניא וה"פ משטיפה אחת שלריך לשפוך מן הכלי על ידיו ג' פעמים כדמוכח בכמה דוכתי במסכת ידים דלריך מים ראשונים ושניים ועל זה קאמר ואם נטל ידו אחת משטיפה אחת גדולה שהיא כשתים ידו טהורה כיון שיש בשטיפה זו כשיעור מים ראשונים ושניים [יא] וקא מסייע בפשיטא שתי ידיו בשטיפה אחת ר"מ מטמא עד שיטול מרביעית אע"ג דכשנוטל בשתי שטיפות לא בעי רביעית השתא דליכא אלא שטיפה אחת לריך רביעית בשטיפה זו אבל ידו אחת אין לריך רביעית כי אתו מישרי טהרה אלא שתהא אותה שטיפה מרובה כשתים: הגנוק

אני הוא עד שני פסול. וא"ת [א] ומי איכא מידי דאילו אמר בפני נחתם כשר ומשום דאמר מי הוא עד שני פסול [ב] ונראה לר"י כמו שאומר בירושלמי [פ"ג ה"ל] דכי אמר מי הוא עד שני נעשה כנוגע בעדותו דנראה לכך בא להעיד על חתימת השני כדי שתתקיים עדות חתימתו וא"ת וכיון דטעמא משו"ה הוא למה ליה למימר משום מאי כולו בקיום הגט כו' וי"ל משום דלאו טעמא גמור הוא זה אי לאו טעמא דאו כולו בקיום הגט דאין זה נוגע בעדות ממש:

גידוד חמשה ומחיצה חמשה כו'. פי' בקונטרס (ג) אם היה חרץ עמוק חמשה והקיפוהו מחיצה חמשה אין מצטרפין להיות תוכו רשות היחיד וקשה לר"ת דאמר בשבת בפרק הזורק (דף צט.) ובפ' בתרא דעירובין (דף לט:) דגוד וחולייתו מצטרפין לעשרה ואע"פ שזה בגובה וזה בעומק ועוד דאמר פרק כל גגות (שם דף לג:) בהדיא גבי שתי מחלרות זו למעלה מזו [ג] ויש גידוד חמשה ומחיצה חמשה דמודה רב חסדא בתחתונה הואיל ורואה פני עשרה דמערבת שניהם ולא אחד וי"ל לענין ב' חלרות זו למעלה מזו אייר הכא ולגבי עליונה לענין עירוב כדמוכח פ' כל גגות (שם לג:) א"נ לענין תל ברה"ר גבוה חמשה והקיף על גביו מחיצה חמשה דלא חשיב רה"ר לענין שבת וא"ת ויחשב רה"ר מעטה דאי בעי מנח עליה ומשתמש כדאמר בפרק חלון (שם עח.) גבי [ד] מילאו כולו בתחדות [ה] וי"ל דמייירי [ו] בכתב הרבה [ז] דלא שייך [ח] מנח עליה מידי אלא בדבר גר [ט]:

הנוטל ידו אחת בנטילה ואחת בשטיפה כו'. פי' בקונט' נטל ידו אחת מן הכלי כתיקון חכמים ואחת בשטיפה בנהר במ' סאה וא"ת היכי פשיט מהכא כי משי מדא ידא והדר משי לאידך דלמא הכא מיירי שעשה בבת אחת שטיפה לזו ונטילה לזו [י] וי"ל דקסבר הש"ס דאין חילוק דמסתברא דאי בזו אחר זו לא מהני ה"ה דבבת אחת נמי לא מהני אפילו שתיהן בנטילה יד זו מכלי זה ויד זו מכלי אחר ורבינו תם גרס על פי המשניות נטל ידו אחת משטיפה אחת ידו טהורה וקפשיט מדקתני ידו טהורה ש"מ דמדא מדא מהניא וה"פ משטיפה אחת שלריך לשפוך מן הכלי על ידיו ג' פעמים כדמוכח בכמה דוכתי במסכת ידים דלריך מים ראשונים ושניים ועל זה קאמר ואם נטל ידו אחת משטיפה אחת גדולה שהיא כשתים ידו טהורה כיון שיש בשטיפה זו כשיעור מים ראשונים ושניים [יא] וקא מסייע בפשיטא שתי ידיו בשטיפה אחת ר"מ מטמא עד שיטול מרביעית אע"ג דכשנוטל בשתי שטיפות לא בעי רביעית השתא דליכא אלא שטיפה אחת לריך רביעית בשטיפה זו אבל ידו אחת אין לריך רביעית כי אתו מישרי טהרה אלא שתהא אותה שטיפה מרובה כשתים: הגנוק

הוא ואחר מעידין על חתימת יד שני פסול מאי טעמא אתו לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא וקא נפיק נכי ריבעא דממונא אפומא דחד סהדא מתקיף לה רב אשי [א]מי איכא מידי דאילו מסיק ליה איהו לכוליה דיבורא כשר השתא דאיכא חד בהדיה פסול אלא אמר רב אשי [ב]אפילו אומר אני הוא עד שני פסול מאי טעמא או כולו בקיום הגט או כולו בתקנת חכמים תנן בפני נכתב כולו בפני נחתם חציו פסול אידך חציו דמי אילימא דליכא דקא מסהיד עליה כלל השתא אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם דהאי קמסהיד אכולה כתיבה והאי קמסהיד אכולה חתימה פסול חציו מיבעיא אלא או כדרבא או כדרב אשי ולאפוקי מדרב חסדא אמר לך רב חסדא ולטעמיך בפני נכתב אבל לא בפני נחתם ל"ל אלא לא זו אף זו קתני הכא נמי [ג]לא זו אף זו קתני אמר רב חסדא [ד]גידוד חמשה ומחיצה חמשה אין מצטרפין עד שיהא או כולו במחיצ' או כולו בגידוד דרש מרימר [ה]גידוד חמשה ומחיצה ה' מצטרפין [ו]והלכתא מצטרפין בעי אילפא ידים טהורות לחצאין או אין טהורות לחצאין היכי דמי אילימא דקא משו בי תרי מרביעית והא [ז]תנן [ח]מרביעית נוטלין לידים לאחד ואפי' לשנים ואלא דקא משי חדא חדא ידיה [ט]והתנן [י]הנוטל ידו אחת בנטילה ואחת בשטיפה ידיו טהורות ואלא דקא משי פלגא פלגא דידיה והאמרי דבי ר' יאנאי [יא]ידים אין טהורות לחצאין לא צריכא דאיכא משקה טופח מאי הוי והתנן הגנוק

הוא ואחר מעידין על חתימת יד שני פסול מאי טעמא אתו לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא וקא נפיק נכי ריבעא דממונא אפומא דחד סהדא מתקיף לה רב אשי [א]מי איכא מידי דאילו מסיק ליה איהו לכוליה דיבורא כשר השתא דאיכא חד בהדיה פסול אלא אמר רב אשי [ב]אפילו אומר אני הוא עד שני פסול מאי טעמא או כולו בקיום הגט או כולו בתקנת חכמים תנן בפני נכתב כולו בפני נחתם חציו פסול אידך חציו דמי אילימא דליכא דקא מסהיד עליה כלל השתא אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם דהאי קמסהיד אכולה כתיבה והאי קמסהיד אכולה חתימה פסול חציו מיבעיא אלא או כדרבא או כדרב אשי ולאפוקי מדרב חסדא אמר לך רב חסדא ולטעמיך בפני נכתב אבל לא בפני נחתם ל"ל אלא לא זו אף זו קתני הכא נמי [ג]לא זו אף זו קתני אמר רב חסדא [ד]גידוד חמשה ומחיצה חמשה אין מצטרפין עד שיהא או כולו במחיצ' או כולו בגידוד דרש מרימר [ה]גידוד חמשה ומחיצה ה' מצטרפין [ו]והלכתא מצטרפין בעי אילפא ידים טהורות לחצאין או אין טהורות לחצאין היכי דמי אילימא דקא משו בי תרי מרביעית והא [ז]תנן [ח]מרביעית נוטלין לידים לאחד ואפי' לשנים ואלא דקא משי חדא חדא ידיה [ט]והתנן [י]הנוטל ידו אחת בנטילה ואחת בשטיפה ידיו טהורות ואלא דקא משי פלגא פלגא דידיה והאמרי דבי ר' יאנאי [יא]ידים אין טהורות לחצאין לא צריכא דאיכא משקה טופח מאי הוי והתנן הגנוק

[ג] [עירובין לג:], [ד] שם, [ה] [עירובין לג:], [ו] שם, [ז] מזיר לח, ידיים פ"ג מ"ג מולין קז. ע"ש, [ח] [גני' רש"י ל"ל והתניא אבל גני' רה"ר שפיר גלסינן והתנן דהך דנטל ידו אחת משטיפה אחת כו' היא מעה ג' פ"ג דידים], [ט] ידים פ"ג מ"ג, [י] תיבת נמי נמחק. רש"ש, [יא] בדפו"ר דידי, [יב] [ידו רש"ש],

הגהות הב"ח

(ג) תד"ה גידוד כו' אם היה חרץ. נ"ב עי' סוכה ל ע"ב תד"ה פחות שהאריכו בזה:

מוסף רש"י

גידוד חמשה ומחיצה חמשה. אלר אלקלקעיתה גבוה חמשה טפחים וסוכיפו על אותו גובה מחילה חמשה (ערובין צא:). **מרביעית נוטלין לידים לאחד ואפילו לשנים.** ותע"ג דלית בהו אלא כדי רביעית לאני הואיל ולגלגון הוה כיס כדי שיעור עגולה (נזיר לח.).

מוסף תוספות

א. לרב אשי גופיה איכא למפרך כפריכיה. רשב"ם. ב. דהאי לישנא עדיף מבפני נחתם שהרי מועיל אף בשאר שטרות, ועוד אין לך בפני נחתם גדול מזה שהרי הוא בעצמו חתם. תוס' הרא"ש. ג. ה' טפחים. תוס' הרא"ש. ד. עמוד ברה"ר גבוה י' ורחב ד' ונעץ בו יתד כל שהוא, מיעטו, ואם. תוס' סוכה ד: ד"ה פחות. ה. חשיב כולו רה"י הואיל ואי בעי מנח לי' מידי ומשתמש. שם. ו. בחל שהוא. שם. ז. בי' אמות או בכ' כעין חצר. שם. ח. להחשיבו רשות היחיד מטעם דאי. שם. ט. כעין עמוד רוחב ד'. שם. י. אבל בזו אחר זו לא. מיעב"ל. יא. אע"פ שאין בהם רביעית כיון דאתו משיירי טהרה. תוס' הרא"ש ותוס' מולין קז. ד"ה דלא.

פסקי רי"ד (המשך)

לענין שבת בע' מחיצה גבוהה עשרה או עמוקה עשרה לרה"י ואם היה חריץ עמוק חמשה והיקפו מחיצה גבוהה חמשה אין מצטרפת להיות בתוכו רה"י אלא כרמלית הוה ואין מטלטלין בו אלא באריבע: **דרש מרימר גידוד חמשה ומחיצה חמשה מצטרפת** ופסק תלמודא והלכתא מצטרפת והכי נמי אמר בפרק הזורק אמר ר' יוחנן בור וחולייתו מצטרפת: **בעי אילפא ידים טהורות לחצאין או אין טהורות לחצאין ה"ד אילימא דקמשו בי תרי**

פסקי רי"ד

דאיכא תרי פסול ונדחו דברי רב חסדא דאע"ג דהוה חציו בתקון חכמים וחציו בקיום שטרות כשר הוא **אלא אמר רבא אפי' הוא ואחר מעידים על חתימת ידי שני פסול מ"ט דילמא אתי לאיחלופי בקיום שטרות בעלמא וקנפיק נכי רבעא דממונא אפומא דחד שהדא** פי' שנים חתומים על השטר ומת א' מהן ובא זה ואמר זה כתב ידי וזה כתב ידו של חבירי ואמרינן התם בפ"ב דכתובות דנאמן אדם לומר זה כתב ידי אבל אינו נאמן לומר זה כתב ידו של חבירי אלא צריכים שנים להעיד דחבירו אם נצטרף א' מן השוק עמו להעיד על כתב ידו של חבירו אע"פ שיש עליה שני עדים פסול משום דנפיק כולה ממונא נכי ריבעא אפומא דחד סהדא שכשאומר זה כתב ידי נאמן וקיים חצי המנה שבשטר וכשמצטרף עם א' מן השוק להעיד על כתב ידו של עד שני נמצא שאותו חצי המנה החלוי על עד שני של שטר יוצא חציו על פיו וחציו על פי עד של שוק ורחמנא אמרה ע"פ שנים עדים יקום דבר דמשמע חצי דבר על פי זה וחצי דבר על פי זה הלכך פסול ואין לו תקנה עד שיעידו שנים מן השוק על כתב ידי שני ולא יצטרף הוא עם אחר והכא נמי גבי גט כשאומר בפני נחתם חציו קיים העד א' שבגט ונכשר הגט על פיו דהימנוה רבנן כבי תרי וכשמצטרף עם אחר להעיד על החתימת השני אע"פ שאותו העד אינו צריך לו דהשליח נאמן אלא כיון שמצטרף עמו אי מכשירי ליה אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא דלאו מהימן איהו (שליחות) בלחודיה עד שיצטרף אחר עמו כדאמר' **מתקיף לה רב אשי ומי איכא מידי דאילו מסיק איהו בכוליה דבוריה כשר והשתא דאיכא א' בהדיה פסול** פי' התם בקיום שטרות לא היה כשר הוא לבדו והוה צריך להצטרף אותו של שוק מ"ה פסול אבל הכא דהוא השליח נאמן על שני העדים מה יעשה לו אם ניצטרף עם אחד מן השוק עמו להעיד על א' מן העדים לא מעלה ולא מוריד ולא גזרו האי אטו שטרות דעלמא דלא מהימן בלחודיה ונדחו גם דברי רבא **אלא אמר רב אשי אפי' אמר אני עד שני פסול מ"ט אי כולו בקיום שטרות** או **כולו בתקון חכמים** פי' כיון שאין כאן ע"א אלא השליח לבדו אימתי הימנוה רבנן כבי תרי בשמעיד על כל החתימה אבל השתא דאמר אני הוא עד שני נתקיימה חתימתו על פיו מידי דהוה אקיום שטרות דעלמא וכיון דתחתימתו נתקיימה בקיום שטרות דעלמא צריך שתתקיים גם חתימת השני בקיום שטרות דעלמא בשני עדים ולא על פיו בתקון חכמים דאו כולו בקיום שטרות או כולו בתקון חכמים שלא תקנו חכמים לחצאין וקי"ל כרב אשי שלא נדחו דבריו: **אמר רב חסדא גירוד חמשה ומחיצה חמשה אין מצטרפת עד שיהו או כולו בגירוד או כולו במחיצה** פי'

מרביעית (נפקיות) [והא תנן] מי רביעית נוטלין מהן לידים לאחד ואפי' לשנים פי' פחות מרביעית הלוג אין נוטלין מהן לידים שאין בהן שיעור אבל אם היו רביעית נוטל מהן א' ונשתיירו מהן נוטל מהן גם השני כדמפרש טעמא בפ' כל הבשר דמשירי טהרה קאתו **אלא דקמשי חדא [חדא] ידיה והתנן הנוטל ידו א' וא' בשטיפה ידיו טהורות** פי' אחד נוטל בזריקה כולו כתיקון חכמים וא' בשטיפה במ' סאה ידיו טהורות דכל חדא וחדא חשיבא באנפי נפשיה וה"ה נטל ידו אחד ונגבה וחזר ונטל ידו אחרת טהורות **אלא דקמשי פלגא פלגא ידיה** (על) מצות נטילה עד הפרק ط) ונטל חצי הפרק (ס"א אינגו) ונטל חצי הפרק תחילה וניגב (ס"א אינגו) וחזר ונטל חצי האחר הא אמרי דבי ר' יאנאי אין ידים טהורות לחצאין. **לא צריכא דאיכא משקה טופח וכי**

ط) נראה דל"ל ונטל תלי הפרק וניגב וחזר ונטל תלי האחר וכו'.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

הנצוק קילוח: **והקטפרס.** הר משופע שמדרונו ממודד הרבה: **אינו חיבור.** לטומאה. כגון המעברה מכלי טהור לכלי טמא ונצוק הקלוח מחבר משקה שני הכלים אינו חיבור לטמא משקין העליונים. וכן הקטפרס אם העבירו דרך דף הנמוגים[1] במדרון והתחתונים מחוברים לטומאה אין העליונים טמאים. וכן אם היתה עריבה ארוכה וכשני לאשה משקין אחד טמא ואחד טהור ומשקה טופח מחבר אינו חיבור לטמא הטהורים. וכן לטהרה לענין מקוואות (ו) שני מקוואות שאין באחד מהן ארבעים סאה ונצוק וקטפרס ומשקה טופח מחבר אינו חיבור: **טופח להטפיח.** שיש משקה הרבה שאם טפח בו יכול להטפיח במקום אחר: **חיבור.** לטומאה ולטהרה וקס"ד דהוא הדין לענילה דמשיב כמאן דעביד הדדי: **דלמא.** הא דקתני חיבור: **לענין מקוואות.** קאמר ור' יהודה היא משום גוד אחית[2] (כלתני') כו'. ומיהו לענין נטילה מצעיין אי הויא נטילה כתיקונה לאמאן או לא ואין ראיית חיבור מקוואות ראיה לכאן דאמן לאו משום חיבור מבעי לן: **מכוונות.** לא פחות ולא יותר: **השני טמא.** שאסר המקוה על ידי הראשון: **נוגעות במים.** בשעת טבילת השני: **אף השני טהור.** דכאמאן דמחברי מים שעל הראשון למי המקוה דמו: **הכא ראשו ורובו.** כשהוא טהור במים שאובים בתוך הכלי: **טמא.** לתרומה עד שיטבול ומגזירת שמונה עשר דבר היא. ובפ"ק דמסכת שבת (ח) מפרש מ"ט גזור עליה לפי שהיה להם מערות סרוחים לטבילה ולאחר טבילה היו רוחצין בשאובין והתמילו לומר לא אלו מטהרין אלא אלו מטהרין וגזרו עליהן ושוב גזרו על טהור שנפלו עליו שלשה לוגין מים שאובין דאי לא הא לא קיימא הא: **חליו בביאה.** בתוך הכלי וחליו בנפילה שנפלו על חלי גופו שלשה לוגין: **בעל קרי חולה הוי טהור.** לדברי תורה דעזרא תיקן טבילה לבעלי קריין קודם שיעסקו בתורה והקלו על החולה בנתינת משא קבין לפי' שאובין במסכת ברכות (ט) אבל לטהרו ליכנס במקדש בעינן הרבעים סאה: **וחליו בטבילה.** שנכנס חליו לתוך המקוה ועל חליו נתן ט' קבין שאובין: **שאין הגט יוצא מתחת ידי שניהם.** שאין שניהם שלוחין בהבאתו דלא הוו שנים שהביאו גט אלא אחד הביאו לריך המביא לומר בפני נכתב ובפני נחתם וזה לא אמר: **אבל הגט יוצא.** בב"ד: **מתחת ידי שניהם.** ששניהם אדוקין בו ושניהם שלוחין: כשר

הנצוק והקטפרס ומשקה טופח אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה. פי' בקונטרס אינו חיבור לטהרה לענין שתי מקוואות שאין באחד מהן מ' סאה ונצוק וקטפרס ומשקה טופח מחברן אינו חיבור[א] וקשה לר"ת דעד כאן לא נחלקו ר' מאיר ורבי יהודה בפרק אין דורשין (חגיגה יט.) גבי ג' גוממיות[ב] העליונה עשרים והתחתונה עשרים ובאמצעית ארבעים וחבלדית של בשמים עובדת בייניהם אלא בטובל בעליונה אי אמרינן גוד אחית אבל בתחתונה כולהו מודו דעלתה לו טבילה לאמרינן גוד אחית אלמא קטפרס חיבור והכא משמע דאינו חיבור כלל[ג] ואומר ר"ת דהכא מיירי דוקא בשתי גוממיות שבזו עשרים וכזו עשרים לריכא מקוה אלא באחד בפני עצמה אלא הוו חיבור ואין מטבילין אפילו בתחתונה אבל התם לריכא באמצעית מקוה אלא לכ"ע מטבילין בתחתונה ובעליונה פליגי ודוקא נקט אמצעית אבל שתי גוממיות שאין בכולם אחת מקוה אלא לכ"ע אין מטבילין אף בתחתונה[ד] עוד הקשה דהכא קאמר דקטפרס אינו חיבור אבל אם היו רגלין של ראשון נוגעות במים אף השני טהור[ה] והך דנצוק ר' יהודה היא דהא מסקינן לענין מקוואות ורבי יהודה היא ואומר ר"ת דכיון שהמים שעל הראשון סופן ליפול ולירד למקוה הוי קטפרס חבור ומיהו נצוק גרוע מקטפרס לפי שהקילוח של הנצוק עומד באויר ולא הוי חבור אפי' סופו ליפול כדמשמע בפרק בתרא דע"ז (דף עב:) והא דדייק התם גבי כותי דאמר ידיה אבא גישתא ואסריה רבא לכולי אמרא שמע מינה נצוק חיבור אע"ג דהתם הוי קטפרס דייק שפיר דנצוק הוי חיבור דכיון דמה שנגע בו הכותי דהיינו בקצה העליון דאין סופו ליפול בתוך חבית כיון דראשו אחד מונח על גישתא ולהכי לא עדיף מנצוק עוד הקשה דהכא משמע דטופח להטפיח הוי חיבור[ו] ובפ"ו דמקוואות (משנה ז) תנן ומייתי לה בפ"ק דיבמות (טו.) ובפרק שלשי דחגיגה (דף כא.): עירוב מקוואות כשפופרת הגוד בעוביה ובחללה כשתי אצבעות חוזרות למקומן ואור"ת דנקב בעינן כשפופרת הגוד אבל מים סגי בטופח להטפיח ואין נראה לר"י דתנן במסכת מקוואות פ"ו (משנה ט) כותל שבין שתי מקוואות שנסדק בשתי מצטרף לערב אין מצטרף עד שיהא במקום אחד כשפופרת הגוד ר' יהודה אומר חילוף הדברים נפרלו מלמעלה זה לתוך זה[ז] על רוס כקליפת השום על רוחב כשפופרת הגוד היינו שתי אצבעות אם כן הא דקאמר עירוב מקוואות[ח] כשפופרת הגוד מלא נקב מים בעינן ובלפין מלמעלה אין לריך אלא כקליפת השום ברוחב כשפופרת[ט] ואי במים סגי בטופח להטפיח אלא דנקב הוא דבעי כשפופרת כדפירש ר"ת א"כ אין רוחב המים כשפופרת שתי אצבעות שהנקב עגול והוא לר מלמטה כדאמר בשתי אצבעות חוזרות למקומן[ט] ונראה דדוקא לר"י סגי בטופח להטפיח אבל לרבנן לריך בקליפת השום ברוחב שתי אצבעות וכשכותל מפסיק לריך כשפופרת הגוד שיהא הנקב מלא והיה דנצוק לפי מאי דמסיק לענין מקוואות ור"י היא מני אתיא כרבנן דדוקא היא דטופח להטפיח חיבור אתיא כר"י אבל היא דנצוק וקטפרס דקתני בה דמשקה טופח אינו חיבור היינו אפי' טופח להטפיח ועוד אומר ר"י דאפילו ר' יהודה לית ליה טופח להטפיח חיבור ברגליו נוגעות במים אלא מכח גוד אחית אבל בקרקע שוה דלא שייך גוד אחית בעי קליפת השום ואתיא היא דנפרלו זה לתוך זה לטהרה דומיא דלטומאה וכן משמע מדקאמר דלמא לענין מקוואות ור' יהודה היא משמע דעד השתא לא הוה מוקי במקוואות[א] ופשיט דמשקה טופח אינו חיבור לענין השקה ה"ה לענין נטילה ואקמר לא לריכא דאיכא דטופח להטפיח ובעי הא דקתני דמשקה טופח אינו חבור לענין השקה אי מייתי בטופח אלא להטפיח או אפי' בטופח להטפיח וקאמר הא נמי תניא דהוי חיבור ודמי הא דתניא דטופח להטפיח דלמא לענין מקוואות ור' יהודה היא מטעם גוד אחית אבל לענין השקה אימא דלא הוי חיבור אפי' לר' יהודה כמו במקוה בקרקע שוה דליכא גוד אחית והשתא ההיא דתניא לא קשה מידי ומצינו למימר לכ"ע מטבילין בתחתונה אפי' ליכא באמצעית מ' ונקיט באמצעית מ' לאשמועינן דאפ"ה קתני בסיפא בתוספתא וחכמים אומרים אין מטבילין אלא באמצעית ואע"פ שיש מ' באמצעית אפ"ה אין מטבילין בתחתונה וכל שכן בעליונה אי נמי קא משמע לן דלא גזרינן אמצעית אטו אחריני אבל קשה למאי דס"ד דטופח להטפיח הוי חבור לענין השקה אלמא בטופח להטפיח אנו מקילין יותר לענין השקה מלענין מקוואות דבמקוה לא הוי חיבור ונצוק וקטפרס הוי איפכא דבהשקה לא הוי חבור ולענין מקוה הוי חיבור[ב]: **הכא** ראשו ורובו במים שאובין וטהור שנפלו כו'. הכי גרסינן בפרק קמא דשבת (דף יג:) דעל טבול יום דוקא גזרו בביאה וכל שכן בנפילה אבל טהור דוקא בנפילה וטעמא אר"י דהחמירו בנפילה משום שמעשה כך היה כדאמר התם והיו[ג] (מעבירים על גביהן) שלשה לוגין מים שאובין[ד]: **אבל גט יוצא מתחת ידי שניהם כשר.** מה שפירש בקונטרס ששניהן אדוקין בו ולא דוקא שאין לריך שיהיו ממש שניהם אדוקים ואומזים בגט אלא ששניהם אומרים שהבעל עשה שניהן שלוחין על כך ואמר להם שניכם הוליכו גט לאשתי ונתנו האחד במעמד חבירו כדאמרינן בסוף המקבל (לקמן דף פז:) כולכם הוליכו אחד מולך במעמד כולם ואם האחד שליח והשני מעיד שבפניו נתן הבעל את הגט לחבירו להוליך לאשתו לרבא כשר דמה אם יאמרו בפנינו גירשה אבל לרבה[ד] אפי' לאחר שלמדו אין להכשיר כיון שאין שניהם שלוחים דדוקא בשניהן שלוחים אמרינן בפרק קמא (לעיל דף ה.) דכשר לרבה[ט] משום דבי תרי דמייתי גיטא מילתא דלא שכיחא היא אבל כה"ג לא: אלמא

עין משפט נר מצוה

א מיי' פ"ז מהלכות טומאת אוכלין הלכה ל והלכה ה:

יא ב מיי' פי"ח מהלכות מקוואות הלכה ז סמג עשין עו טוש"ע יו"ד סימן קכב סעיף ג:

יב ג מיי' שם פי"ח הלכ' יב סמג שם טוש"ע י"ד סימן רא סעיף סב:

יג ד מיי' פ"ט מהלכות שאר אבות הטומאות הלכה ח:

יד ה מיי' שם הלכה ג:

טו ו מיי' פ"ז מהלכות גירושין הלכה יד טו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קנב סעיף יח:

מוסף תוספות

א. משמע שאין באחד מהם, אבל תשני הוא מקוה שלם, וכן פי' בפ' בתרא דע"ז כגון גוממיות שאין בהם מ' סאה וניצוק וקטפרס ומשקה טופח מחברם למקוה שלם אינו חיבור והטובל בגוממיות לא עלתה לו טבילה. תוס' הרא"ש. (ותוס' חגיגה יט: ד"ה בתחתונה פי' דעת רש"י בע"ז כדעת ר"י בעירי, ובכתב"א פי' דעת רש"י כאן כדעת ר"ת וכ"ש בע"ז כפי' תוס' הרא"ש). ב. בנחל. תוס' הרא"ש. ג. דומיא דנצוק ומשקה טופח. תוס' הרא"ש. ד. בהכא"ל כתוב: ותדע דאלת"ה ל"ל דנקט התם ובאמצעית מ' ליפלגו בשתי גוממיות לבד בזו כ' ובזו כ' דזו למעלה מזו וטבל בעליונה אלא לבו"ע בשתי גוממיות אפי' טבל בתחתונה לא עלתה לו טבילה. ה. אלמא קטפרס חיבור. תוס' חגיגה יט: ד"ה בתחתונה. ו. לענין מקוה. תוס' הרא"ש. ז. פי' על גביו. תוס' הרא"ש. ח. בנקובות דל"ז. תוס' הרא"ש. ט. והלא אפי' בנפרץ שאין דבר מפסיק למעלה בענין רחב כשפופרת הגוד, כ"ש כשאינו מעורב אלא דרך נקב. תוס' הרא"ש. ועי' מהרש"א שמפרש בתוספ אמר. י. כגון אם יש כאן מים טמאים ומשיקין ומחברן לנהר ע"י נצוק וקטפרס ומשקה טופח אינו חיבור אבל טופח להטפיח הוי חיבור. תוס' הרא"ש. יא. אלא במילתא אחריתי. תוס' הרא"ש. יב. כדאיתא וכו' גבי ג' גוממיות דטובלין בתחתונה דהוי חיבור וכו' ותירץ הר"י דטומאה וטהרה והשקה הלכתא גמירי לה ולא בסברא תליא מילתא. תוס' חגיגה כא: ד"ה כעוביה. יג. אחר שטבלו במים סרוחים. תוס' שבת יג: ד"ה וטהור. יד. דאמר אין בקיאין לשמה. תוס' הרא"ש. טו. דלא חיישינן בתרי שמא יחזור הדבר לקלקולו. תוס' הרא"ש.

מסורת הש"ס

(א) טהרות פ"ח מ"ט ע"ז עב., ב) חגיגה יט. מקואות פ"ז מ"ז, ג) מ"ד מ"ז, ד) שבת יג: יד. זבין פ"ה מי"ב, ה) ברכות כב: ע"ש [מקואות פ"ג מ"ד], ו) בס"א: הנתונה, ז) [צ"ל כדתנן], ח) [דף יד.], ט) [דף כב:], י) צ"ל ועוד אי. מהר"ם, יא) [צ"ל נותנים עליהם],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אינו חיבור וכו' לענין מקוואות כגון שני:

מוסף רש"י

הנצוק. קלוח ניגר הבא מלמעלה למטה בזקיפה כמרזב של גגין (ע"ז עב.). והקטפרס. מים הבאין מלמעלה למטה דרך מדרון של תל גבוה זקוף (שם). ומשקה טופח. ואין בו טופח על מנת להטפיח, שאם טפח כהן בידו ולא יעלה בה משקה שיוכל להטפיח דבר אחר (שם). אינו חיבור לא לטומאה. אם משקין תלושין הן ונגע טמא בתחתון, העליון טהור, וכן לענין משקה טופח, אפילו במקום תלוי משקה מכאן ומכאן ומשקה טופח בתחתון ונגע טמא במשקה, משקין שמכאן ומכאן טהורין ואע"פ שמחוברין לו (שם). ולא לטהרה. גממית שאין בה אריבעים סאה ונצוק או קטפרס או משקה טופח מחבר לגממית זו מקוה שלם, אינה חיבור וטהור בגממית לא עלתה לו טבילה (שם). והשני טמא. שהרי חסר השיעור מים שעל הראשון (חגיגה יט.). הבא ראשו ורובו. לאחר שטבל מטומאתו במים שאובין. בו ביום, וטהורו גמור שנפלו על לאשו כו' (שבת יג:).

פסקי רי"ד

איכא משקה טופח מאי הוי והתנן הנצוק והקטפרס ומשקה טופח אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה: לא צריכא דאיכא טופח ע"מ להטפיח ולא איפשיט: א' אומר בפני נכתב וא' אומר בפני נחתם פסול פי' שהרי לא קיים כל החתימה: אמר [רב] שמואל בר יהודה אמר רבי יוחנן ל"ש אלא שאין הגט יוצא מתחת ידי שניהם אבל אם הגט יוצא מתחת ידי שניהם

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

אלמא קסבר שנים שהביאו גט אין צריכין כו'. פי' בקונטרס דטעמא משום דאין עדים מצויין לקיימו וגרשה דאפילו למ"ד לפי שאין בקיאין לשמה איירי הכא דלאחר מאן דאמר דסבר שנים שהביאו גט לריכין ע"כ סבר לפי שאין בקיאין לשמה כדאמר לעיל אפילו לא אמר זה בפני נכתב וזה בפני נחתם כשר כיון שאומריים שהבעל שלחם דמה אילו יאמרו בפנינו גירשה וא"ת [ו] ולרבא נמי [א] דאמרא בעלמא לריכין והכא דכשר משום דאד מיגייסו מסהיד אכתיבה ואד אחתימה ואין לומר דכיון דלא מסהיד אכוליה מילתא לא דייק דהא תנן אחד אומר בפני נכתב ושנים אומריים בפנינו נחתם כשר אלמא מהימן חד אע"ג דלא מסהיד אלא אכתיבה לחודא ולא אמרינן דלא דייק וי"ל דאם איתא דלריכין בעלמא גם כאן לא היה מועיל דכיון שאין כאן אלא אחד שמעיד על החתימה לבד אמי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא אע"ג דאיך מעיד על הכתיבה מאחר דהאי דמסהיד אחתימה לא מסהיד אכתיבה דרבה נמי [ב] אית ליה טעמא דאיחלופי דכיון דכבר תקנו בפני נכתב משום לשמה תקנו נמי דלריך לומר משום איחלופי כדפרישי' לעיל בפ"ק (דף ה.) [ג] אע"פ שכיון שהם שנים אין לריכין להעיד משום קיום אלא משום לשמה מ"מ כיון דלריך מיהא עדות משום לשמה יסברו העולם דעדות זה משום קיום הוא ואמי [ד] לאיחלופי משום קיום שטרות דעלמא [ד]: **הא גט יוצא מתחת ידי שניהם מכשרי רבנן.** מדקדק כן לפי שרוצה לשאל וכי אין גט יולא כו' במאי פליגי [ה] דבגט יולא מתחת ידי שניהם ניחא ליה דפליגי כמו שמפרש בלשון שני ובלשון שני איפכא וניחא ליה טפי דפליגי באין גט יולא כו' כמו שמפרש כאן בלשון ראשון וכעין סוגי' דאיכא באלו טרפות (חולין דף נח.) גבי ולד טרפה [ו]: **אלמא** קסבר לריכין כו'. היינו כרבה [ז] דפירשנו: **במאי פליגי.** ופ"ת ולימא דפליגי באיחלופי כמו בלשון ראשון ואומר ר"י דבשלמא בלישנא קמא איכא למימר דטעמא דרבי יהודה משום דלא חיים לאיחלופי [ח] כיון דאין גט יולא אלא מתחת יד עד החתימה נאמן ביחידי לפי שהוא שליח הגט מדמנרכינן אכתיבה תרי משום דלא הוו שנומים [ח] אבל להאי לישנא דמוקי לה בגט יולא מתחת יד שניהם איכא למימר לאיחלופי דהשתא אין כאן הוכחה כיון דעד המעיד על הכתיבה ישנו נמי שליח הגט [ט]: **ומר סבר לפי שאין עדים מצויין לקיימו.** השתא הוה מלי לאקשויי ולפלוג רבי יהודה בריש': **ורבה אמר לך דבולי עלמא כו'.** הוא הדין דמלי לשנויי דרבה בלישנא קמא [ו] דלדידה נמי בי תרי דמייתי גיטא אין לריכין [א] משום [ב] דלא שכיחא [ג] כדאמרן בפ"ק (לעיל ה.) [ד]: **ומר סבר לא גזרינן.** פי' בקונטרס דלא גזר רבי יהודה דמסיק יחזור דבר לקלקולו דבי תרי דמייתי גיטא מילתא דלא שכיחא ולא גזרו ביה רבנן ובחנם פירש כן דאפי' בחד נמי לא גזור דהא מסיק למעוטי בפני נחתם אבל לא בפני נכתב ומפרש טעמא משום איחלופי ולא קאמר טעמא שמא יחזור דבר לקלקולו והיינו טעמא דגרשה לו לגמרא כיון דרבנן לא מפלגי וגזרו בין בחד בין בתרי לרבי יהודה נמי לא מיסתבר לחלק כיון דלא גזר בתרי הוא הדין בחד: הא

כשר אלמא קסבר שנים שהביאו גט ממדינת הים אין צריכין שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם אמר ליה [ו]אביי אלא מעתה סיפא דקתני שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול ורבי יהודה מכשיר טעמא דאין הגט יוצא מתחת ידי שניהם הא גט יוצא מתחת ידי שניהם מכשרי רבנן אמר ליה [א]אין וכי אין גט יוצא מתחת ידי שניהם במאי פליגי מר סבר גזרינן דלמא [ב]אתיא לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא בעד אחד ומר סבר לא גזרינן לישנא אחרינא אמרי לה אמר רב שמואל בר יהודה אמר רבי יוחנן אפי' גט יוצא מתחת ידי שניהם פסול אלמא קסבר שנים שהביאו גט ממדינת הים לריכין שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם אמר ליה [ג]אביי אלא מעתה סיפא דקתני שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול ור' יהודה מכשיר אפילו גט יוצא מתחת ידי שניהם פסלי רבנן אמר ליה אין במאי קא מיפלגי מר סבר [ד]לפי שאין בקיאין לשמה ומר סבר לפי [ה]שאין עדים מצויין לקיימו לימא דרבה ורבא תנאי היא לא רבא מתרץ כלישנא קמא ורבה אמר לך דכולי עלמא בעינן לשמה והכא במאי עסקינן [ו]לאחר שלמדו ובגזירה שמא יחזור הדבר לקלקולו קמיפלגי דמר סבר גזרינן ומר סבר לא גזרינן וליפלוג נמי רבי יהודה בריש הא אתמר עלה אמר עולא חלוק היה רבי יהודה אף בראשונה מתיב רב אושעיא לעולא רבי יהודה מכשיר בזו ולא באחרת מאי לאו למעוטי אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם לא למעוטי בפני נחתם אבל לא בפני נכתב סלקא דעתך אמינא הואיל ולא גזר רבי יהודה גזירה שמא יחזור דבר לקלקולו דלמא אתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא בעד אחד נמי לא גזר קא משמע לן אתמר נמי אמר רב יהודה שנים שהביאו גט ממדינת הים באנו למחלוקת רבי יהודה ורבנן רבה בר בר חנה חלש עול לגביה רב יהודה [ז]ורבה לשיולי ביה בעו מיניה [ח]שנים שהביאו גט ממדינת הים לריכין שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם או אין צריכין אמר להם אין צריכין מה אילו יאמרו בפנינו גירשה מי לא מהימני אדהכי אתא ההוא

חברא

כשר. ומע"ג דלא כלום קאמרי דלחד מלרכוה למימר תרוייהו דלא ליחלפו בקיום שטרות דעלמא אפ"ה כשר דקסבר שנים שהביאו גט אין לריכין לומר כו' דטעמא משום שאין עדים מצויין לקיימו ולרי עדים מצויין לקיימו. ומי קשיא כיון דסוף סוף שנים הן מה לי שנים שלוחים מה לי אחד מהם הרי עדים מצויין לקיימו לא פלוג רבנן בין בא עם חבורת אנשים לבא יחידי דאין מבחין ובודק בתלה דלא מוכחא מלתא ואם באת להכשיר את זה יכשירו את זה אבל כשנים הביאוהו מלתא דמוכחא ולא שכיחא היא ולא אתמור בה רבנן: **סיפא דקתני.** פלוגתא דר' יהודה ורבנן על כרחין בשאין הגט יולא מתחת ידי שניהם הוא דאי שניהם שלוחין מכשרי רבנן ואע"ג דאמירה דילהו לא כלום היא דהא שנים שהביאו גט אין לריכין לומר: **במאי פליגי.** הואיל ואחד מביאו והוא לא אמר כתיקון חכמים אמאי קמכשר ר' יהודה: **ת"ק סבר.** אף על פי שהגט יולא מתחת על החתימה והשליח הימנוהו רבנן כתרי אפילו הכי כיון דלא אמר נמי בפני נכתב פסול גזירה דלמא אתי לאיחלופי כו': **ורבי יהודה סבר.** כיון דאלרכיניה תרי אחריני במקומו לאסהודי אכתיבה תו לא אתי לאיחלופי: **לריכין.** ואלו לא אמרו כתיקון חכמים דכיון דאד הוא דאסהיד אחתימה אתי לאיחלופי הואיל ואיהו לא אמר אכתיבה: **סיפא דקתני.** פלוגתא נימא דומיא דרישא דאפילו גט יולא מתחת ידי שניהם קאמרי דאי גט יולא מתחת ידי עדי שניהם לריכין לומר והני לא כלום אמרו כדאמרן: **ורבי יהודה סבר לפי שאין מצויין לקיימו.** הלכך אם שהביאו גט לריכין לומר והכי לא כלום אמרו כדאמרן: **ורבי יהודה סבר לפי שאין בקיאין לשמה.** הלכך אמינא הואיל ולא גזר רבי יהודה גזירה שמא יחזור דבר לקלקולו דלמא אתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא בעד אחד נמי לא גזר קא משמע לן אתמר נמי אמר רב יהודה שנים שהביאו גט ממדינת הים באנו למחלוקת רבי יהודה ורבנן רבה בר בר חנה חלש עול לגביה רב יהודה [ז]ורבה לשיולי ביה בעו מיניה [ח]שנים שהביאו גט ממדינת הים לריכין שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם או אין צריכין אמר להם אין צריכין מה אילו יאמרו בפנינו גירשה מי לא מהימני אדהכי אתא ההוא חברא

[ו] [ל"ל רב אמר], [ז] [נעיל נ:], [ח] [ל"ל רב אסי], [ט] [נעיל נ:].

[ב] [סס], [ג] [סס ה.], [ד] מ"ש רבנן וכ"ג העניך, [ה] נעיל ה., [ו] בדפו"ר דטעם, [ז] גירסת המהרש"א ולרבה, [ח] צ"ל ואתי לאחלופי בקיום. יעב"ץ, [ט] תיבת משום נמחק. רש"ש,

מוסף רש"י

לפי שאין בקיאין לשמה. אין בני מדינת הים בני תורה ואין יודעין שלריך לכתוב הגט לשם אשה, וקרא כתיב וכתב לה ספר כריתות, לה דהייט לשמה, הלכך אומר הבלוח בפני נכתב ובפני נחתם וממילא שיילינן ליה אם נכתב לשמה [ח] ואומר אין (לעיל ב:). **לפי שאין עדים** מצויין לקיימו. אין שייכות מלוות משם לאמן שאם יבא הבעל ויערער לומר לא בתמת, שיהו עדים מלויין להכיר תחימת העדים, והתמיהו לשליח (שם). **לאחר שלמדו.** דבעי לשמה (לעיל ה.).

מוסף תוספות

א. אמאי פשיטא לי' לתלמודא דשנים שהביאו גט א"צ שיאמר. תוס' הרא"ש. ב. דאמר לפי שאין בקיאין לשמה, נהי דקסבר דמעיקרא ודאי לא היו מתקנים חכמים בפני נכתב משום חשש דאיחלופי אי לאו משום לשמה וכו' מ"מ לאחר שתקנו לאומרו משום לשמה, כי לא צריך נמי משום לשמה, כגון לאחר שלמדו. תוס' הרא"ש. ג. ד"ה לי סי יכול ד. אלא ודאי מדמכשרינן באחד אומר בפ"נ ובאחד אומר בפני נחתם שהגט יוצא מתחת ידי שניהן, ש"מ דקסבר שנים שהביאוהו אין לריכין שיאמרו בפ"נ ובפ"נ. רשב"ש. ה. כלומר מאי טעמא דר' יהודה דמכשיר. ריטב"א. ו. דללישנא קמא משמע דהוה ניחא לי' טפי אי הוה אמר כלישנא בתרא, וללישנא בתרא משמע דהוה ניחא לי' טפי אי הוה אמר כלישנא קמא. תוס' הרא"ש. ז. דאמר לפי שאין בקיאין לשמה, ואע"פ שהאחד אומר בפני נכתב והאחר אומר בפני נחתם חיישינן דלמא אתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא. תוס' הרא"ש. ח. ובשטרות ליכא טעמא דתהני שליחות להימוניה ביחידי כמו בגט. תוס' הרא"ש. ט. כמו עדי חתימה, וכיון דההוא דמעיד אחתימה לא מעיד אכתיבה הוה אתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא. תוס' הרא"ש. י. ולאחר שלמדו. רשב"ש. יא. לומר בפ"נ ובפ"נ. רשב"ש. דמשום לשמה ליכא כיון דהוי אחר שלמדו, ולא גזרי' נמי בהא שמא יחזור דבר לקלקולו. שיטת קדמונים. יב. דתרי דמייתו גיטא, מילתא. שיטת קדמונים. יג. ולא גזרו בה רבנן. רשב"ש. יד. אלא. דלארווחא למתני' לרבה קאמר. ועוד נ"ל דכיון דרבה אוקי מתני' דפ"ק משום שאין בקיאין לשמה, כל היכא דמצי לאוקומי כולה מתני' בהכין, מחזיר ומוקי. רשב"ש.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ממאי וכו' דכיון דאין גט יולא מתחת מילתא דהא דעד:

פסקי רי"ד

כשר אלמא קסבר שנים שהביאו גט ממדינת הים אין צריכין לומר בפני נכתב ובפני נחתם פי' דוקא אם לא היו שניהן שלוחים בהבאתו אלא א' דאמר בפני נחתם אז הוא פסול דאע"ג דהימנוה רבנן כבי תרי כיון דלא מסהיד נמי אכתיבה אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא ואף על גב דאחד אומר בפני נכתב כיון דלא הוה איהו שליח בגט כמאן דליתיה דמי ואין כאן עדות אלא אחתימה בלחוד ואתי לאכשורי נמי קיום שטרות בע"א ומש"ה פסול אבל אם היו שניהם שלוחי' בהבאתו ששניהם אומרים כי הבעל נתנו לנו כשר שאע"פ שלא אמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם כשר [שכיון] שהם מעידים כי הבעל נתנו להם אין צריך שום קיום שפי הבעל כל' עדים וכיון שהוא מסרו להם הרי הדה שהוא כשר ושוב אינו יכול לערער כדכתבי' לעיל בפ"ק (ה.) ולשמה לא חיישי' כדרבא א"ל אביי אלא מעתה סיפא דקתני שנים אומרים בפנינו נכתב וא' אומר בפני נחתם פסול ור' יהודה מכשיר טעמא דאין הגט יוצא מתחת ידי שניהם [הא גט יוצא מתחת ידי שניהם] מכשרי רבנן א"ל אין וכי אין הגט יוצא מתחת ידי שניהם במאי פליגי מר סבר גזרינן דלמא אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא ומר סבר לא גזרינן פי' רבנן סברי כיון דחד הוא דמסהיד אחתימה אע"פ שהוא שליח הגט דהימנוה רבנן כבי תרי כיון דלא מסהיד נמי אכתיבה אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא ור' יהודה סבר כיון דאיכא שני עדים דמסהדי נמי אכתיבה לא אתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא אבל ברישא דליכא אלא חד אכתיבה דחד כמאן דליתיה דמי אי מכשרת להאי המעיד על החתימה כבי תרי מפני ששליח הגט הוא אתי לאיחלופי בקיום שטרות דעלמא. **רבה בר בר חנה חלש על גביה רב יהודה ורבנן לשיולי ביה בעו מיניה שנים שהביאו גט ממדינת הים צריכין לומר בפנינו נכתב ובפנינו נחתם או אין צריכין אמר להן אין צריכין ומה אילו יאמרו בפנינו גירשה מי לא מהימני** פי' גם (קיום) כשאומרים שהבעל נתנו להן לתתו לאשתו יהיו נאמנים וכיון שהבעל נתנו להם להוליכו לאשתו פיו כל' עדים שהוא כתבו והחתימו ואין לך קיום גדול מזה ושוב אינו יכול לבוא ולערער וכך הלכה:

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

חברא. פרסאי: **שקלה לשרגא.** שיש לפרסיים יום איד שאין מדליקין אור באותו יום אלא בבית ע"ז שלהן: **אמר.** רבה בר בר חנה: **רחמנא לו בטולך.** לו החביאנו בגילך לו הגלינו בגלל בני עשו שהן מכבדין אותנו: **הכין דרכה.** של תורה ולומדיה היכן היא ראויה להתיישב: **גזירות.** שגוזרין שמד שלא יתעסקו בתורה ולא יקיימו מצות: **וגלה לוכן לבבל.** בחורבן הבית: **הא מקמי דניחו חברי לבבל.** בימי כשדים נבוכדנצר ואויל מרודך ובלשצר: **לבתר דאתו חברי.** משכבש כורש את המלכות ומלך בבבל: **מתחת יד עד דחיכה.** דהשתא נאמן כשיש: **פסול.** ואע"פ ששייסד הביאוהו: **זימנין.** פעם אחרת: **אשלחיה.** ר' אסי לר' אמי: **יפד פיא.** לשון אחרון זה אמת:

מתני' נכתב ביום בלילה ונחתם ביום. היינו חד יומא ואין כאן גט מוקדם: **ביום ונחתם בלילה.** מוקדם הוא דמשעה דמהסוא יומא איגרשה ולא איגרשה עד למחר וגגמרא מפרש מאי פסוליה: **לא הגיעון.** של מכר ומתנה והלוואה: **פסולין.** דאתי למטרף לקוחות מיומא דכתיבה ולא קדין: **חוץ מגיטי נשים.** דלאו לגוביינא עבידא וגגמרא מפרש לה: **גמ' מפני מה תיקנו זמן בגיטין.** כיון דלאו שטרא דגוביינא הוא: **משום בת אחותו.** והיא אשתו ואמא מזגה תחתיו וחס עליה שלא תתנק וכותב לה גט בלא זמן ונותן לה וכשמעידין עליה בבית דין מוליאה גיטה ואומרת גרושה הייתי ופנויה באותה שעה: **משום פירות.** שמזמן הגט ואילך אם יתכוון הבעל בפירות נכסי מלוג שלה תגבם ואם לא היה בו זמן יהיה מוכר והולך וכשתתבע לדין הויא ידה על התחתונה שיאמר לה קודם גירושי' מכרתי והמוקדם פסול שלא הפסידה פירות אלא משעת חתימה ואתיא למיטרף לקוחות שלא כדין משעת כתיבה ועד שעת חתימה: **ור"ש מכשיר.** דלית ליה שמא יאמר כדאמר בגמרא ומשום פירי נמי ליכא דקסבר משנתן עיניו לגרשה שוב אין לבעל פירות דהיינו כתיבה עד שעת חתימה:

ור"ש מכשיר. דלית ליה שמא יאמר כדאמר בגמרא ומשום פירי נמי ליכא דקסבר משנתן עיניו לגרשה שוב אין לבעל פירות דהיינו הא מקמי דאתו חברי לבבל. פי' בקונט' חברי היינו פרסיים ומקמי דאתו חברי לבבל היינו בימי כשדים נבוכדנצר ואויל מרודך ובלשצר ובתר דאתו היינו כשכבש כורש את המלכות ומלך בבבל וקשה לר"ת דעל כרחך חברים לאו היינו פרסיים דאמר בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף עב.) הרמאי פרסיים דומין לחיילות של בית דוד הרמאי חברים דומין למלאכי חבלה ועוד דבפרק הבא על יבמתו (יבמות דף סג.): משמע דבימי ר' יוחנן אתו חברי לבבל דאמרו ליה לר' יוחנן אתו חברי לבבל שגא נפל ואומר ר"י דחברים הם אומה אחת שבאה בימי רבי יוחנן וכשבאה לבבל הרשיעה את הפרסיים שהיו בבבל ואתקלקלו בימי מלכותא דיוונאי וא"ת למאי דפי' בקונט' דמימי כורש באו פרסיים לבבל ובהגהול בתרא (ב"ק קיז.) אמרינן דאמר ליה רב לרב כהנא על המידנא הוה מלכותא דיוונאי ולא קפדי אשפיכות דמים אשתא פרסיים ניהו וקפדי אשפיכות דמים משמע דבימי רב אתו פרסיים לבבל ואומר ר"י דהתם הכי פירושא על המידנא הוה מלכותא דיוונאי שמושלים[א] של בבל היו מיוונים ועכשיו המושלים הם פרסיים אבל לעולם פרסיים היו שם בימות כורש: [ב] **אחד אומר בפני נכתב וב' אומרים בפנינו נחתם כשר.** לרבא לפי' ליכא מעיד על הכתיבה כשר ולא נקט אחד אומר בפני נכתב אלא אגב ריש דתני אחד[ב]: **אמר** ליה ר' **אסי אלא מעתה רישא דקתני.** קושיא לרבי אסי אינה אלא במאי פליגי כלפרישי' לעיל אלא שלא חש להאריך:

נכתב ביום **ונחתם בלילה פסול.** [ג]לרבי יוחנן משום שמא יחפה על בת אחותו ולריש לקיש משום פירי דסבורין הדיינים שביום הכתיבה נחתם ותטרוף האשה מלקוחות שלא כדין פירות שמשעת כתיבה עד שעת חתימה:

ור"ש מכשיר. דלית ליה שמא יחפה כדאמר בגמרא ומשום פירי נמי ליכא דקסבר משנתן עיניו לגרשה שוב אין לבעל פירות דהיינו הא מקמי דאתו חברי לבבל והקדימו הבעל והאשה וכתבו זמן של יום לעשות קנוניא על הלקוחות ואע"פ שבא לגרשה בחייהן בסוף פ"ק דב"מ (דף יט:) גבי [ד] שובר[ו] וי"ל[ז] דלעולם אין חותמין הבעלים בשרואין הזמן מוקדם אא"כ יודעים שביום הזמן נכתב: **מפני** מה תיקנו זמן בגיטין. לא מלי למימר דתקינו זמן כדי שתוכל להוציא האשה מן הבעל מזונות שלותה ואכלה קודם זמן הכתוב בגט שלא יוכל לומר לה גירשתיך מקודם לכן דבלאו הכי נאמנת אשה על כך מיגו דאי בעי תטמין את גיטה ולא ידעו שהיא גרושה ולא תלאו עד שתרצה להנשא ואם יבא הבעל עדי מסירה אז לא תפסיד האשה שידעו העדים מתי נמסר אע"ג דבעל שאומר גילשתי את אשתי נאמן היינו דווקא מכאן ולהבא דבלתמריגן ביש נוחלין (ב"ב דף קנד:) ואפילו מכאן ולהבא לא מצינו שיהא נאמן כשאשתו מכחישתו ועוד דמשום מזונות לא היו צריכין לתקן זמן כמו שאפרש על רבי יוחנן בסמוך דאפילו אין בו זמן יכולה האשה לבקש עדי מסירה שיעידו בפני ב"ד או עדים שיוסיף נתגרשה ויכתבו לה שטר אחר [ח](ומיהו שמא לא יתרצו עדי מסירה לבא עמה לב"ד או לומר לעדים ויכתבו לה שטר אחר שמאותו יום נתגרשה ואדרבה ע"י הזמן פעמים היא תפסיד מזונות שלא כדין כשלא גרשה בשעת הכתיבה) וא"ת וגט שיחכור למה מיקנו בו זמן דאי משום מעשה ידיו בלא זמן נמי יוכל לבא לב"ד ויכתבו לו שמאותו יום נשתחרר ואפי' למ"ד [ב"מ יג.] עדיו בחתומיו זכין לו אינו זוכה במעשה ידיו מיום הכתיבה כיון שאין בו זמן ואין מוכיח מתוכו מתי נכתב כמו [ט] בשני שטרות היוצאין ביום אחד דאפילו לאביי דאמר בפרק ב"ד או עדים שיוסיף נתגרשה ויכתבו לה שטר אחר (ומיהו שמא לא יתרצו עדי מסירה לבא עמה לב"ד או לומר לעדים ויכתבו לה שטר אחר שמאותו יום נתגרשה ואדרבה ע"י הזמן פעמים היא תפסיד מזונות שלא כדין כשלא גרשה בשעת הכתיבה) וא"ת וגט שיחכור למה מיקנו בו זמן דאי משום מעשה ידיו בלא זמן נמי יוכל לבא לב"ד ויכתבו לו שמאותו יום נשתחרר ואפי' למ"ד [ב"מ יג.] עדיו בחתומיו זכין לו אינו זוכה במעשה ידיו מיום הכתיבה כיון שאין בו זמן ואין מוכיח מתוכו מתי נכתב כמו (כתובות לד:) והיינו משום דלא אמרינן עדיו בחתומיו זכין לו אלא היכא דמוכח מתוכו והוא הדין הכא בשאין בו זמן כלל ואומר ר"י דתקנו זמן דאי לא הוי ליה זמן פעמים שהיה אדם מוכר עבדו ואח"כ כותב לו גט שיחכור בלא זמן והיה אומר העבד לרבו שני אייתי ראיה ששטר מכר שלך קדם לשחרור שהעבד הוא מוחזק בעצמו והלוקח בא להוציא ממנו השעבוד אבל הכא הבעל מוחזק ולא האשה:

משום בת אחותו. שלא יחפה עליה כשאין בו זמן דלא אמרינן אוקמה אחזקת אשת איש והשתא הוא דאיגרשה כיון שהיא גרושה נתחתם ע"י עדי מסירה דר"ש סבר כר' אלעזר דעדי מסירה כרתי כדאמרינן בפ"ק (לעיל ט:) ולרבנן אע"ג דרשאין לגרש בו [יב] כיון דליכא נמי קול אין הבעל מפסיד פירות [יג] אבל כשעסוקים באותו ענין דיש קול וראוי לגרש בו מפסיד הבעל פירות משעת כתיבה כדאמר לקמן [יד] וקשה לר"י דאמרי' לקמן (דף יח:) אמר לעשרה כתבו גט לאשתי וחתים בו בי תרי מיניייהו ביומיה ואיתיך מכאן עד עשרה יומי דר"ל אמר כולם משום עדיס [טו] ופסול ואמאי והרי יש לו קול [טז] והרי ראוי לגרש בו דאם היה רוצה הבעל לא היה מקפיד על העשרה ויפסיד פירות משחתמו ב' הראשונים ויהא כשר לגרש בו וי"ל כל זמן שהבעל מקפיד ולא חתמו כולם אין קול עד שיחתמו כולם או שיהו עסוקין לחתום:

חברא שקלה לשרגא מקמייהו אמר רחמנא או בטולך או בטולא דבר עשו למימרא דארומאי מעלו מפרסאי והתני רבי חייא מאי דכתיב [ו]אלהים הבין דרכה והוא ידע את מקומה יודע הקב"ה בישראל שאין יכולין לקבל גזירת ארומיים עמד והגלה אותם לבבל לא קשיא הא מקמי דניתו חברי לבבל הא לבתר דאתו חברי לבבל: אחד אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם כשר: אמר רבי אמי אמר רבי יוחנן לא שנו אלא שהגט יוצא מתחת יד עד כתיבה דנעשו כשנים על זה וכשנים על זה אבל מתחת ידי עדי חתימה פסול אלמא קסבר שנים שהביאו גט ממדינת הים צריכין שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם אמר ליה רבי אסי אלא מעתה רישא דקתני שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול ור' יהודה מכשיר ואפילו גט יוצא מתחת ידי שניהם פסלי רבנן אמר ליה אין זימנין אשכחיה דיתיב וקאמר דאפילו גט יוצא מתחת ידי עדי חתימה כשר אלמא קסבר שנים שהביאו גט ממ"ה אין צריכין שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם אמר ליה רבי אסי אלא מעתה רישא דקתני שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול ורבי יהודה מכשיר טעמא דאין הגט יוצא מתחת ידי שניהם הא גט יוצא מתחת ידי שניהם מכשרי רבנן אמר ליה אין והא זמנין לא אמרת לן הכי אמר ליה [א]איתד היא שלא

תמוט: מתני' נכתב ביום ונחתם ביום בלילה ונחתם בלילה [ב]בלילה ונחתם ביום כשר [ג]ביום ונחתם בלילה פסול רבי שמעון מכשיר שהיה רבי שמעון אומר כל הגיטין שנכתבו ביום ונחתמו בלילה פסולין חוץ מגיטי נשים: גמ' איתמר [ד] מפני מה תיקנו זמן בגיטין רבי יוחנן אמר [ה]משום בת אחותו ריש לקיש אמר משום פירות ריש לקיש מ"ט לא אמר כרבי יוחנן אמר לך

פסקי רי"ד

א' אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם כשר: אמר ר' אמי אמר ר' יוחנן אפילו גט יוצא מתחת ידי עדי חתימה ולא מתחת ידי עדי כתיבה כשר: אלמא קסבר שנים שהביאו גט ממדינת הים אין צריכין לומר בפנינו נכתב ובפנינו נחתם. פי' אע"פ שעד הכתיבה אינו שליח ולא מהימן כבי תרי וכמאן דליתיה דמי ונמצא שאין לנו עדים על הכתיבה כשר כיון דמיקיים גיטא בחותמיו אין אנו צריכין לעדות הכתיבה דלשמה לא חיישי' כרבא: **מתני' נכתב ביום ונחתם ביום נכתב בלילה ונחתם בלילה בלילה ונחתם ביום כשר ביום ונחתם בלילה פסול** ור"ש מכשיר שר"ש אומר כל הגיטין שנכתבו ביום ונחתמו בלילה פסולין חוץ מגיטי נשים. פי' היכא דנכתב ביום ונחתם בלילה קדם זמן הכתיבה לזמן החתימה יום אחד וה"ל שטר מוקדם וחכמים פוסלין במוקדם ור"ש מכשיר כדמפרש טעמייהו לקמן שר"ש אומר כל הגיטין כגון שטרי הלואות ושטרי מקח וממכר דלגוביינא עבידי אם נכתבו ביום ונחתמו בלילה פסולים דאתי למיטרף לקוחות שלא כדין אבל גט דלא עביד לגוביינא כשר: **גמ' איתמר מפני מה תקנו זמן בגיטין** פי' כיון דלאו לגוביינא עביד לא אתי למיטרף ביה לקוחות דאע"ג דתנן (כתובות פח:) הוציאה גט ואין עמו כתובה גובה כתובת' לאו מזמן הגט טרפא אלא מזמן כתובה וגיטא הוי ראיה שגירשה ונתחייב כתובתה ומה יעשה לו אם הוא מוקדם: **ר' יוחנן אמר משום בת אחותו** פי' שמא ישא בת אחותו ותזנה תחתיו וחס עליה שלא תתנק וכותב לה גט בלא זמן ונותנו לה וכשמעידין עליה בב"ד שזינתה תוציא הגט ואומרת גרושה הייתי באותה שעה משום האי טעמא פסול המוקדם כשר דאי אמרת המוקדם כשר פעמים שזינתה בגיסן ומקדים וכתיב לה גיטא מאדר ואומר עכשיו לעדים הגט הזה כבר כתבתיו מאדר ולא היה בדעתי ליתנו לה ועכשיו נמלכתי ליתנו לה והם יחתמו בו עכשיו בגיסן אע"פ שהוא מוקדם לפי' פסלוהו שלא יחתמוהו העדים ולא יוכל לחפות עליה: **ור"ל אמר משום פירות** פי' שמזמן הגט אם ימכור הבעל פירות נכסי מלוג שלה היא תגבם ואם לא היה בו זמן היה מוכר והולך וכשתתבע לדין הויא ידה על התחתונה שיאמר לה קודם גירושי' מכרתי והמוקדם פסול שלא הפסידה פירות אלא משעת חתימה ואתיא למיטרף לקוחות שלא כדין משעת כתיבה ועד שעת

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פ"ז מהלכות גירושין הלכה ט סמג עשין ג טוש"ע אה"ע סימן קמב סעיף (יח) יט:

יח ב טוש"ע מ"מ סימן מג סעיף טז:

יט ג מיי' פ"ז מהלכות גירושין הלכה כה סמג עשין ג טוש"ע אה"ע סימן קמ סעיף ג:

כ ד מיי' שם הלכה כד:

תורה אור השלם

1. אֱלֹהִים הֵבִין דַּרְכָּהּ וְהוּא יָדַע אֶת מְקוֹמָהּ:
איוב כח כג

גליון הש"ס

גמ' **מפני** מה תקנו זמן בגיטין. עיין בב"מ קעב ע"ב תוד"ה עדי: **תוס'** ד"ה ריש לקיש וכו' **וכפ'** נמ פשוט. עיין לקמן דף פ ע"ל תד"ה כי יתבינו:

מוסף רש"י

עמד **והגלה אותם לבבל.** שאין כשדים אמורים בשאר אומות (פסחים פז:). **ביום ונחתם בלילה פסול.** וכל שכן למחר ולימא תוקמא (לקמן פז:). **משום בת אחותו.** שמא יבא נגוי בת אחותו ותזנה ותתנה תחתיו וילקה עליה ממנמנין ובאין ויחוס עליה ויגרשנה ויאמר קודם זנות שאתם מעידים כבר נתגרשה (יבמות לא:) **משום פירות.** לדע מאימתי תגבה מבעלה פירות שאכל מנכסי מלוג שלה, דקסבר משעה שנתן עיניו בה לגרשה שוב אין לו לבעל פירות (שם).

מוסף תוספות

א. [דהיינו] (ש)השרים והפקידים. תוס' ב"ק קיז. ד"ה דשמא. ב. אמר בפני נחתם. ריטב"א. ג. דהו"ל מוקדם, ובגמ' מפרש טעמא. תוס' הרא"ש. ד. לדידיה נמי יפסל, דכי אתי בלילה קמי עדים לחתום. תוס' הרא"ש. ה. מצא. תוס' הרא"ש. ו. דחיישינן שמא כתבה האשה שובר ליתן בגיסן ולא נתנה עד תשרי. תוס' הרא"ש. ז. דהכא ליכא למיחש. תוס' הרא"ש. ח. דפעמים שנכתב בגיסן ראינו נותנו עד תשרי והיא לא תדע מתי נכתב. תוס' הרא"ש. ט. דהא מפסדא פירות משעת כתיבתו עד שעת זמן הכתוב בתוכו. רשב"ם. וע' מהרש"ם. י. אלא ש"מ דמאוחר כשר. שיטת קדמונים. יא. דהו"ל כאילו התנה עמה ואמר לא תתגרשי עד יום פלוני. ר"ן. יב. בעידי מסירה. תוס' הרא"ש. יג. דבעינן תרתי. תוס' הרא"ש. יד. דמאוחר אע"פ שיש לו קול אין ראוי לגרש בו, והיכא דאין עסוקין באותו ענין אע"ג דראוי לגרש בו אין לו קול. תוס' הרא"ש. טו. והו"ל מוקדם. רשב"ם. טז. בחתימת ב' החתומין בו. רשב"ם.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות